

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO

Lausuntopyyntö 7.12.2020

POSELY, Lausunto Kansallisen vesihuoltouudistuksen visiosta ja toimeenpano-ohjelmaluonnoksesta

Maa- ja metsätalousministeriö pyytää lausuntoa kansallisen vesihuoltouudistuksen visiosta ja sen toimeenpano-ohjelman luonnoksesta.

Kansallisella vesihuoltouudistuksella etsitään ratkaisuja Suomen vesihuollon uudistamiseen ja toimintaympäristön muutosten ennakointiin. Tavoitteena on varmistaa kaikille vesihuoltolaitosten asiakkaille turvallinen ja laadukas vesihuolto sekä edistää mm. uuden teknologian keinoin vesihuollon energia- ja resurssitehokkuutta.

Hankkeen visior ryhmä on valmistanut vesihuoltouudistuksen vision ja sitä tukevan toimeenpano-ohjelman luonnoksen uudistuksen toteuttamiseksi. Kansalliselle vesihuoltouudistukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi ehdotetaan kymmentä toimenpide-ehdotusta, jotka edistävät vesihuollon toimintavarmuutta ja uudistumista.

Pohjois-Savon elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskus (POS ELY) toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Yleisesti ottaen vesihuoltouudistus on tarpeellinen ja sitä tarvitaan, jotta tulevaisuuden vesihuollon haasteisiin voidaan vastata tehokkaammin ja kansallinen vesihuollon korkea taso voidaan säilyttää. Esitetyt toimenpiteet olivat pääosin kannatettavia ja onnistuessaan vievät vesihuoltoa eteenpäin.

POS ELY näkee ohjelmassa mainitun vesihuollon hajanaisuuden yhtenä suurena haasteena vesihuoltouudistukselle, koska usein pienten ja suurten toimijoiden valmiudet ja resurssit ovat eri tasolla. Mikäli pienet toimijat eivät selviydy nykyisistä tai tulevista vesihuollon haasteista, niin POS ELY katsoo, että tarvitaan selkeämpiä linjauksia laitosten yhdistymisten ja kuntien vastuiden suhteen.

Jotta vesihuoltouudistus saadaan toteutettua onnistuneesti ja suunnitellussa aikataulussaan, tulee alkuvaiheen suunnitteluun varata tarpeeksi resursseja, jolloin riskit käytännön toteutuksessa voidaan ottaa paremmin huomioon.

Osa A: Toimiva lainsäädäntö ja valvonta

Vesihuoltolainsäädännön uudistuksessa yleiset tavoitteet ovat kannatettavia. Nykyinen lainsäädäntö on suurpiirteinen ja tarvitsisi monissa kohdin tarkennuksia tai jopa asetuksia, jolloin sen tulkinta olisi yksiselitteisempää. Tarkennuksia olisi hyvä saada mm. vesihuollosta huolehtimiseen, tarkkailuvollisuuteen ja häiriötilanteiden varautumissuunnitelmien sisältöön liittyen. Lisäksi eri lainsäädännöistä tulevat samantyyppiset velvoitteet tulee selkeyttää ja tarvittaessa yhtenäistä päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Hyvän vesihuollon kriteeristön pilotointi ja käyttöönotto on kokeilemisen arvoista. Toimenpiteessä ei ollut otettu kantaa kriteeristön käytön valvonasta ja valvontavastuista.

Vesihuoltolaitosten talouden ja toiminnan laadun valvonnan tehostaminen on haastavaa nykyisillä resursseilla ja ehdotus yli 200 000 m³ vettä tuottavien laitosten saamisesta valtakunnallisen talouden valvonnan piiriin on kannatettavaa. Toisaalta suurimmat haasteet laitosten omaisuudenhallinnan, investointitarpeiden sekä veden hinnoittelun suhteen lienevät pienillä vesilaitostoimijoilla, joten on tärkeää, että myös heidän otetaan tässä huomioon.

Osa B: Toimivat vesihuoltolaitokset

Alueellisen yhteistyön kehittäminen on järkevää ja siihen on kiinnitetty yhä enemmän huomiota viime aikoina. Pienempien toimijoiden osalta tämä kytkeytyy kiinteästi talouden tehostamiseen ja alihinnoittelusta eroon pääseminen mahdollistaisi ulkopuolisten palveluiden runsaamman käytön. Käytännön tasolla alueellisen yhteistyön lisääminen, kuten myös alueellisen vesihuollon suunnittelu vaatii kuitenkin hyviä käytännön keinoja ja lisäresursseja.

POS ELY katsoo, että vesihuollon kehittämissuunnitelmien palauttaminen lakisääteiseksi sekä laitosten systemaattisempi omaisuudenhallinnan suunnittelu edistävät osaltaan vesihuollon toimintavarmuutta.

Kohdennettu neuvonta vesihuoltolaitoksille ja kunnille voi olla vaikea toteuttaa käytännössä. Kokemuksen mukaan neuvonta olisi tarpeellisinta pienille vesiosuuskunnille, mutta näiden kanssa toiminta on usein muutenkin haasteellista pienten resurssien takia. Neuvonnan onnistuminen vaatisi jonkinlaisia kannustimia laitoksille, sekä isompia resursseja itse neuvontaan.

Osa C: Osaamisen kehittäminen

Vesihuoltoalalla tulee kehittää pätevyysvaatimuksia erityyppisiin työtehtäviin, niin kenttätöihin kuin johtotehtäviinkin. Tässä tulee ottaa huomioon alan hyvin erityyppiset ja kokoiset toimijat. On pohdittava, tulisisko erilaisilla työtehtävillä olla lakisääteiset pätevyysvaatimukset, koska pelkät suo-

situkset eivät välttämättä johda osaamisen kehittämiseen (esim. jätevesijärjestelmien suunnittelijan FISE-pätevyys). Pätevyysvaatimuksia ja tarvittavia koulutuksia suunniteltaessa tulee tehdä vuorovaikutteista yhteistyötä alan koulutusorganisaatioiden kanssa.

Vesihuollon urapolkujen kehittäminen on kannatettavaa. Urapolkujen kehittämisen lähtökohtana tulee olla tarvelähtöisyys ja tämä edellyttää jatkuvaa vuorovaikutusta vesihuoltolaitosten ja oppilaitosten välillä. Vesihuoltoalalle olisi hyödyllistä, mikäli oppilaitokset pitäisivät tilastoa vesihuoltoalalle työllistyneiden- tai tehtyjen opinnäytetöiden määrästä. Tämä auttaisi myös oppilaitoksia kehittää koulutustaan.

Vesihuollon urapolkuja kehitettäessä ei kannata unohtaa sitä, että useat vesihuollon tehtävät ovat samantyyppisiä eri puolilla maailmaa ja kansainväliset työtehtävät voidaan kokea houkuttelevana urapolkuna. Toisaalta suomalainen vesiosaaminen on korkeatasoista ja koulutusta voi tarjota myös Suomen ulkopuolelle.

Osa D: Resurssiviisaus ja digitalisaatio

Alueellisten vesiosaamis- ja kiertotalouskeskittymien yhteistyön edistämisen suhteen ollaan yleisesti ottaen vasta alkutaipaleella ja yhteistyön kehittämiseen vaaditaan keskusteluyhteyksien muodostamista, ennenkuin konkreettisia tuloksia saavutetaan. Mikäli yhteistyötä on onnistuttu kehittämään alueellisesti, näitä hyviä esimerkkejä tulisi jakaa eteenpäin, jotta kehittyminen mahdollistuu.

Vesihuoltolaitosten digitalisaatiovalmiuksien ja tiedonhallinnan kehittäminen on tärkeä toimenpide erityisesti verkostoissa, jotka jakautuvat isolle pinta-alalle. Haasteena tässä näemme erityisesti pienet toimijat, joilla resurssit ja tietotekniset valmiudet ovat vähäiset. Myös eri toimijoiden järjestelmien yhteensopivuus tulee ottaa huomioon tulevaisuutta ajatellen.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty. Asian on esitellyt johtava vesitalousasiantuntija Ville Matikka ja ratkaissut yksikön päällikkö Jukka Hassinen.

Tämä asiakirja KEHA/9909/2020 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/9909/2020 har godkänts elektroniskt

Hassinen Jukka 08.02.2021 09:05